

WESP 15

Cynlluniau Strategol Cymraeg mewn Addysg - y fframwaith deddfwriaethol sy'n cefnogi Darpariaeth Addysg Gymraeg
Welsh in Education Strategic Plans - the legislative framework that supports Welsh-Medium Education Provision
Ymateb gan Rhieni Dros Addysg Gymraeg (RHAG) | Response from Rhieni Dros Addysg Gymraeg (RHAG)

Sylwadau ar Ymgynghoriad Senedd Cymru i

Cynlluniau Strategol Cymraeg mewn Addysg - y fframwaith deddfwriaethol sy'n cefnogi Darpariaeth Addysg Gymraeg

Cyswllt: Elin Maher
RhAG
Tŷ Cymru
Greenwood Close
Parc Busnes Porth Caerdydd
Caerdydd
C23 8RD

Cefndir RhAG

Mudiad yw Rhieni dros Addysg Gymraeg sy'n cynrychioli rhieni sydd â phlant mewn ysgolion Cymraeg. Nod RhAG fel mudiad yw cefnogi datblygiad addysg Gymraeg ledled Cymru.

Gwerthfawroga RhAG y cyfle i gyfrannu'r sylwadau cychwynnol hyn i'r Pwyllgor Diwylliant, Cyfathrebu, y Gymraeg, Chwaraeon a Chysylltiadau Rhyngwladol a'r Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg wrth iddynt gynnal ymchwiliad i addysg cyfrwng Cymraeg, gan ganolbwyntio yn benodol ar Gynlluniau Strategol Cymraeg mewn Addysg.

Rhaid nodi ar y cychwyn, nad yw RhAG wedi gweld y cynlluniau diwygiedig ers iddynt fynd at y Gweinidog ac felly, nid oes modd i ni gyfrannu sylwadau ar y cynlluniau diweddaraf ers iddynt gael eu cyflwyno. Deallwn fod yna sesiynau adborth helaeth wedi digwydd rhwng y siroedd a swyddogion Llywodraeth Cymru, ac felly sylwadau ar sail y cynlluniau drafft fydd yn y ddogfen hon gan obeithio bod ein sylwadau wedi cael sylw erbyn mis Medi pan fyddwn yn gweld y cynlluniau terfynol. Wrth gyfrannu at rhai o'r Fforymau Addysg Gymraeg dros y misoedd diwethaf prin oedd y cyfle i gyfrannu at ddiwygio'r cynlluniau hyn, er mewn rhai siroedd roedd y broses yn un cydweithredol effeithiol.

Ond wrth gwrs, y mae'n rhaid i ni gael ffydd yn ein hawdurdodau lleol felly i sicrhau y bydd yna hyblygrwydd yn y gwaith o weithredu, monitro a mireinio'r cynlluniau wrth iddynt ddechrau'r gwaith o Fedi 2022 gan fforymau addysg Gymraeg y 22 sir. Cynlluniau gweithredol yw'r cynlluniau hyn, rhai i'w haddasu ac i'w cryfhau wrth i ni symud ymlaen.

Egwyddorion craidd

Ymatebodd RhAG i'r 22 cynllun drafft a ddaeth allan i ymgynghoriad rhwng Awst 2021 ac Ionawr 2022.

Nododd RhAG ar gychwyn pob ymateb fod y cynlluniau'n cynnig cyfle pwysig i osod cyfeiriad y gwaith o gynllunio strategol ar gyfer twf addysg Gymraeg yn y Sir dros y ddegawd nesaf. Rhaid oedd sicrhau bod y Cynllun yn ymateb mewn modd cydlynus, rhagweithiol ac uchelgeisiol fel rhan o gyfraniad pwysig yr Awdurdodau Lleol tuag at wireddu targed Llywodraeth Cymru Cymraeg 2050 a'r nod o gael miliwn o siaradwyr Cymraeg.

Y system addysg yw'r peiriant pennaf fydd yn cynhyrchu siaradwyr Cymraeg, ac mae disgwyliad bod siroedd bellach yn mabwysiadu ymagwedd o **symbylu a hyrwyddo twf yn y sector**, rhaid i hynny fod wrth galon y cynlluniau, gyda'r nod o beidio â

chyfyngu'r iaith i'r dosbarth yn unig, a'i gwneud yn iaith fyw ym mhob ystyr y gair.

Nodwyd hefyd y pwysigrwydd fod pob sir yn ymgynghori ar eu Strategaeth ar gyfer y Gymraeg rhwng 2021 a 2026 ac fe anogwyd cydberthynas agos a pharhaus rhwng y ddau gynllun wrth eu llunio, eu gweithredu a'u monitro. Nid yw hyn wedi bod yn amlwg ym mhob sir ar draws Cymru ond ceir enghreifftiau o gydweithio agos a synhwyrol rhwng y ddwy strategaeth mewn nifer o siroedd.

Gyda'r cynlluniau hyn yr oedd cyfle euraidd i sicrhau pwyslais ar gyfraniad Addysg Gymraeg o safbwynt yr Agenda Trechu Tlodi a byddai wedi bod yn dda gweld pa strategaethau penodol y byddai'r siroedd yn eu mabwysiadu i roi hyn ar waith. Yr oeddwn yn disgwyl gweld manylion am gynlluniau Dechrau'n Deg er enghraifft yn y blynyddoedd cynnar a'r Cynnig Gofal Plant.

Awgrymwyd y dylai'r ystyriaethau canlynol fod yn egwyddorion craidd wrth lunio a mireinio'r Cynlluniau hyn:

1. Mae angen cydnabod a nodi natur unigryw addysg cyfrwng Gymraeg - llai o ysgolion mewn rhai siroedd, dalgylchoedd mwy, pellteroedd ac amseroedd teithio uwch i'r ysgol. Mae llawer mwy o her (yn ddaearyddol ac ymarferol) i ddisgyblion i gael mynediad i ddarpariaeth cyfrwng Gymraeg, felly mae'n hanfodol fod polisïau a strategaethau'r Cyngor yn adlewyrchu hyn.
2. Byddai mabwysiadu'r egwyddor o edrych ar ddatblygu darpariaeth yn lleol – ac i hon fod yn egwyddor arweiniol wrth galon y Cynllun, yn gam pwysig ymlaen, er mwyn sicrhau mynediad rhwydd i addysg Gymraeg ar gyfer teuluoedd a hynny o fewn pellter rhesymol i'w cartrefi.
3. O safbwynt addysg Gymraeg, ac yn wir o safbwynt unrhyw fath o addysg, sicrhau bod digon o ysgolion lleol, o fewn pellter rhesymol ac o ansawdd dda yw'r ffordd orau o osgoi sefyllfa lle mae rhieni a disgyblion yn teithio allan o'u dalgylch naturiol neu 'swyddogol' a hynny o'r blynyddoedd cynnar hyd at ôl 16.
4. Gosod datblygiad Addysg Gymraeg wrth galon gwaith a swyddogaeth yr awdurdod lleol, gan ddefnyddio Cynlluniau Datblygu Lleol i gynnig cyfeiriad i'r cynllunio, adnabod cyfleoedd am dwf o fewn yr ardaloedd o bwysigrwydd strategol ar draws y sir a gweld y cynllun hwn yn rhan allweddol o fuddsoddiad economaidd hirdymor y sir.

Ymateb i'ch cwestiynau

- 1. Ym mis Rhagfyr 2015, cyhoeddodd Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg y Bedwaredd Senedd argymhellion yn ei adroddiad ar 'Ymchwiliad i Gynlluniau Strategol Cymraeg mewn Addysg'. A yw'r fframwaith deddfwriaethol ar gyfer Cynlluniau Strategol Cymraeg mewn Addysg wedi gwella ers hynny?**
- 1.1 Heb os, y mae'r 7 deiliant a gyflwynwyd fel fframwaith gynllunio ar gyfer Cynlluniau Strategol y Gymraeg mewn addysg yn cwmpasu ystod oedran a meysydd allweddol sydd angen eu datblygu ac o ganlyniad wedi cryfhau'r system gynllunio'n arwyddocaol. Y gwahaniaeth mawr rhwng y siroedd yw capasiti, gallu adnoddol a chyllidol ac mewn rhai siroedd awydd gwleidyddol y gwahanol awdurdodau lleol i ymateb i'r fframwaith newydd yn gadarnhaol.
- 1.2 Croesawn yn fawr gynnwys Deiliant 1 gan fod maes y blynyddoedd cynnar wedi ei amddifadu o gynllunio bwriadus strategol yn y gorffennol gan nad oedd yn rhan o faes addysg statudol. Tra bod cynnwys y deiliant ei hun i'w groesawu, y mae dal i fod gwaith mawr gan Awdurdodau Lleol i'w wneud i alinio agweddau darpariaeth gofal plant a chwarae lleol - yn enwedig y cynnig 30 awr a darpariaeth Dechrau'n Deg - o fewn y deiliant hwn fel bod y ddarpariaeth o'r blynyddoedd cynnar i addysg codi'n dair oed ac i'r dosbarth Derbyn yn ddilyniant hwylus i ddisgyblion ac i rieni wrth gyrchu'r gwahanol systemau. Pan mae gwahaniaethau amlwg rhwng darpariaethau Cymraeg a Saesneg, yn enwedig o ran hwylustod daearyddol, y ddarpariaeth leol, fwyaf hawdd i'w gyrchu, sydd fel arfer yn ennill, sydd fel arfer yn un Saesneg. Mae angen sicrhau bod y cynnig yr un mor hygyrch mewn ardaloedd, a'r gwaith hwyluso lleol, tan fod hynny'n digwydd, yn cael ei berchnogi gan yr Awdurdod Lleol o dan waith y Fforwm Addysg Gymraeg.
- 1.3 Mae symud i gynlluniau 10 mlynedd hefyd yn eu cryfhau yn ein barn ni, ond weithiau y mae Awdurdodau Lleol yn gyndyn o fedru gweithredu mor bell i'r dyfodol o ran cynlluniau pendant. Yn aml yn rhoddi'r rheswm eu bod ond yn cael eu hariannu'n flynyddol neu megis cynllun, fel cynllun Ysgolion G21ain. Y mae wedi bod yn frwydr i gael rhai Awdurdodau Lleol i osod llinell amser ar y cynlluniau hyn a hyd yn oed rhannu gweledigaeth ar gyfer y ddegawd. A'i diffyg gweledigaeth yw hyn ynteu ddiffyg capasiti neu ddiffyg awydd gwleidyddol gwirioneddol? Ac felly er y fframwaith cryfach, manylach, mae'r amrywiaeth yn yr uchelgais, ar draws Cymru, yn dal i fod yn bryder.
- 1.4 Efallai'n fwy arwyddocaol, mae rhannu'r deilliannau i 7 wedi amlygu gwendidau

amlyg y system bresennol sydd wedi rhoi llun manylach ac felly eglurach i ni o'r meysydd y mae'n rhaid i ni ymateb iddynt ar fyrder gyda chynllunio bwriadus a chyflym. Nodwn ddeiliant 6 a 7 sydd yn peri pryder mawr i ni ac y mae'n rhaid gweld gwelliant arwyddocaol yn y deilliannau hyn ar draws Cymru.

Deiliant 6: Cynnydd yn y ddarpariaeth addysg cyfrwng Cymraeg i ddisgyblion ag anghenion dysgu ychwanegol ("ADY") yn unol â'r dyletswyddau a bennir gan y Ddeddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru) 2018

Deiliant 7: Cynnydd yn nifer y staff addysgu sy'n gallu addysgu Cymraeg (fel pwn) a thrwy gyfrwng y Gymraeg.

- 1.5 Deiliant 6: Rhaid i ni gael adolygiad brys o ddarpariaeth cefnogi ADY cyfrwng Cymraeg ar wahân i'r CSCAu gan gymharu'r ddarpariaeth sydd ar gael yn y Saesneg gyda'r ddarpariaeth sydd ar gael yn y Gymraeg er mwyn gosod gwaelodlin ar gychwyn cyfnod y cynlluniau hyn. Yr oedd y gefnogaeth ar draws Cymru'n fratiog tu hwnt gyda rhai Awdurdodau Lleol heb gefnogaeth sylfaenol yn y Gymraeg megis darpariaeth ymyrraeth sylfaenol, seicolegwyr addysg neu ddarpariaethau addysg amgen i enwi dim ond rhai. Mae yna addewid o ganolfannau anghenion penodol yn y cynlluniau presennol sydd i'w croesawu wrth gwrs, ond yn cyd-fynd â hyn y mae pryder gwirioneddol o sut fydd y canolfannau hyn yn cael eu staffio a'u cyllido gyda chanran dysgwyr mewn addysg Gymraeg yn llai. Yn ein profiad ni, y mae rhieni yn cael eu gorfodi'n rhy aml i ddewis darpariaeth cyfrwng Saesneg.
- 1.6 Deiliant 7: Croesawn yn fawr wrth gwrs [Cynllun y gweithlu Cymraeg mewn Addysg](#). Y mae'n gam cyntaf allweddol. Ond rhaid wrth fecanwaith i'w weithredu dan oruchwyliaeth corff newydd a fydd yn gallu cynghori o ddydd i ddydd ac yn gallu sicrhau atebolrwydd yr holl rhanddeiliaid sydd yn gyfrifol am sicrhau datblygiad cyflym a chadarn o fewn y maes allweddol.

Rhaid edrych ar y gweithlu o'r blynyddoedd cynnar hyd at addysg bellach, gan ystyried hefyd y meysydd cysylltiedig fel maes gofal a chwarae sydd yn allweddol i sicrhau'r darpariaethau ehangach i'r maes hwn.

Wedi'r cyfan, os nad oes gennym weithlu cymwys i addysgu ein pobl ifanc, sut ydyn ni am gyrraedd y filiwn?

- 2. I ba raddau y mae'r Cynlluniau Strategol Cymraeg mewn Addysg yn cyfrannu at y canlyniadau a'r targedau a nodir yn Strategaeth Llywodraeth Cymru ar gyfer y Gymraeg – Cymraeg 2050?**

- 2.1 Da yw gweld nad oes yr un Awdurdod Lleol wedi gwrthod y targedau a osodwyd gan Lywodraeth Cymru a bod rhai wedi mynnu cryfhau'r targed cyn hyd yn oed cychwyn ar y gwaith. Ond ceir ambell Awdurdod Lleol hefyd sydd ond yn crafu'r targed a hyn yn dilyn nifer o flynyddoedd o ddiffyg datblygu addysg Gymraeg.
- 2.2 Darpariaethau newydd cyfrwng Gymraeg, a hygyrch i holl deuluoedd ar draws Cymru fydd yn ehangu niferoedd siaradwyr Gymraeg. Rhaid i naratif darpariaeth addysg yng Nghymru newid i nodi ein bod am weld addysg Gymraeg ar gael yn lleol i bob plentyn yng Nghymru. Rhaid i hyrwyddo addysg Gymraeg fod yn arloesol a chyson a rhaid bod â hyder a chryfder yn ein neges ar bob achlysur.
- 2.3 Rhaid i unrhyw gynigion i gryfhau'r Gymraeg o fewn addysg cyfrwng Saesneg weddnewid y modd y mae'r iaith yn cael ei haddysgu, ei defnyddio, ei chydnabod a'i hyrwyddo. Fel mudiad yr ydym yn argyhoeddedig taw model addysg ac ysgol Gymraeg yw'r unig fodel sydd yn cynnig mynediad at y ddwy iaith yn llawn ar hyn o bryd. Rhaid i'r model hwn fod yn hygyrch i bob teulu yng Nghymru a'r ddarpariaeth cyfrwng Gymraeg o un cyfnod i'r nesaf i fod yn gyson ac eang hyd at addysg ôl orfodol.
- 2.4 Ar hyn o bryd y mae'n rhy gynnar i roi barn bendant ar gyfraniad y cynlluniau hyn. Nid ydynt wedi cychwyn eto. Byddai'n dda adolygu'r cwestiwn hwn pan fydd yr adroddiadau blynyddol cyntaf wedi eu cwblhau gan yr awdurdodau lleol yng Ngwanwyn 2024 efallai? Bydd gwaith pwysig gan y fforymau addysg Gymraeg i fonitro'r gwaith yn barhaus a chyfrannu at y gwaith yn gyson.

3. Sut mae awdurdodau lleol yn ymateb i newidiadau i ganllawiau ar categorïau ysgolion yn ôl darpariaeth cyfrwng Gymraeg, ac a ydynt yn bodloni uchelgais Llywodraeth Cymru i gynyddu darpariaeth cyfrwng Gymraeg mewn ysgolion cyfrwng Saesneg ac ysgolion dwy ffrwd?

- 3.1 Ar hyn o bryd, dim ond y manylion a welir yn y cynlluniau drafft sydd yn rhoi syniad i ni o sut y bwriedir mynd i'r afael â'r newid categorïau. Tra bod nifer o awdurdodau lleol wedi cynnwys manylion am eu bwriadau, pryderwn yn fawr am allu awdurdodau lleol i wireddu'r cynlluniau arfaethedig hyn heb gymorth pellach. Y mae angen cymorth a chefnogaeth ddwys ac arbenigol i fedru llywio'r broses hon gydag ysgolion, rhieni a gofalwyr a gyda chyrrff llywodraethu.

4. Pa heriau a fydd yn codi o ran cynllunio a datblygu darpariaeth cyfrwng Gymraeg, cyn Bil Addysg Gymraeg arfaethedig?

Y mae'n gyfnod heriol iawn yn gyllidol i holl Awdurdodau Lleol Cymru ac yr ydym yn pryderu, heb gynlluniau ac ymrwymiad cyllidol sylweddol, nid fyddwn yn gweld gwireddu'r targedau sydd yn y cynlluniau presennol, heb sôn am fod yn uchelgeisiol a chwalu targedau.

4.1 **Diffyg Gweithlu dwyieithog** - fel nodwyd eisoes, rhaid gweithredu ar fyrder i sicrhau bod gweithlu dwyieithog digonol a safonol yn dod drwy'r systemau addysg er mwyn diwallu holl swyddogaethau ein hysgolion a'r mecanwaith cefnogi o gwmpas ein hysgolion.

4.2 **Cyllid**

Cyllid cyfalaf: rhaid i unrhyw gynllun cyfalaf addysg canolog yn y dyfodol nodi'n glir bod rhaid i wariant ar addysg Gymraeg gyfateb i darged twf CSCAu Awdurdodau Lleol. Mae cynnig pot ychwanegol i addysg Gymraeg yn ymddangos fel syniad da. Ond y mae wedi rhoi rheswm i rai awdurdodau lleol beidio â chlustnodi gwariant cyfalaf o bot canolog addysg. Er mwyn i Awdurdodau Lleol ddeall ac arddel bod datblygu addysg Gymraeg yn swyddogaeth graidd iddynt, rhaid i hyn adlewyrchu yn y system gyllido hefyd. Dylid rhoi hwn mewn lle ar gyfer rownd cyllid Band C. Dylid sicrhau bod cyllid ychwanegol ar gael ar gyfer parhau gyda'r canolfannau trochi.

Cyfraniadau cyllid adran 106

Wrth gynllunio ystadau tai newydd, mae angen eglurder a chanllaw ar sut y mae'r cyllid a ddaw o gyfraniad y datblygwr yn bwriadu cyfrannu at ddatblygiad addysg Gymraeg. Yn ddelfrydol dylai'r awdurdod lleol fynnu datganiad gan ddatblygwyr yn lleol i adlewyrchu uchelgais lleol. Yn absenoldeb hyn, dylai Llywodraeth Cymru osod y canllaw yn glir.

4.3 **Ymgynghori ar ddatblygiadau Addysg cyfrwng Saesneg**

Os ydym am i'n dysgwyr fod yn siaradwyr Cymraeg hyderus, yna a'i dyma'r cyfle i nodi diwedd ar gynlluniau i agor ysgolion newydd cyfrwng Saesneg?

Rhaid i broses ymgynghori unrhyw gynnig newydd nodi'r effaith ar y Gymraeg ar unrhyw gynllun pellach i ddatblygu addysg cyfrwng Saesneg. (cymal 3.4 [Cod Trefniadaeth Ysgolion](#))

Y mae'r cymal yn nodi hefyd yn glir bod angen nodi

- i ba raddau y byddai'r cynnig yn cefnogi'r targedau yn y Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg a gymeradwywyd.
- sut y byddai'r cynnig yn ehangu neu'n lleihau'r ddarpariaeth Gymraeg. Os mai lleihau'r ddarpariaeth y bydd, nodwch pam y bydd y

ddarpariaeth yn cael ei lleihau. (tudalen 32)

- 4.4 **ADY** - nodwyd eisoes yr angen am gynnal asesiad o ddarpariaeth ADY yn y Gymraeg i gyd-fynd gyda'r cynlluniau hyn ond hefyd i ddiwallu'r angen o fewn y [Ddeddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg \(Cymru\)](#) lle y nodir yn y canllaw i rieni

“bod plant a phobl ifanc ag ADY yn cael help yn y Gymraeg lle bynnag y bo modd os oes ei angen arnynt”

4.5 **Cludiant**

Mesur Teithio gan Ddysgwyr (Cymru) 2008 - Cymal 10: Hybu mynediad i addysg a hyfforddiant drwy gyfrwng y Gymraeg

Nid oes diffiniad penodol wedi ei gynnig erioed ar gyfer nodi beth yw'r disgwyliad ar gyfer y cymal hwn ac yn ei sgil y mae ymateb awdurdodau lleol fel arfer yn amwys ac yn golygu cynnig y gwasanaeth lleiaf posibl. Yn flynyddol, gwrthodir gludiant i ddysgwyr gyrraedd darpariaeth cyfrwng Cymraeg gan fod ysgol arall yn agosach ond sydd ddim yn cynnig darpariaeth cyfrwng Cymraeg. Y mae'n rhwystredig i rieni orfod wynebu'r fath heriau diangen blwyddyn ar ôl blwyddyn.

Mae costau tanwydd ar gynnydd a nifer o awdurdodau lleol yn bwriadu adolygu eu polisïau cludiant. Mi all hyn effeithio'n niweidiol ar addysg Gymraeg. Ar gyfartaledd y mae ysgolion Cymraeg yn bellach o gartrefi teuluoedd a llai ohonynt yn hygyrch.

Mae yna wahaniaethau arwyddocaol ar draws Cymru o ran mynediad at addysg ôl-16 ac y mae cost cludiant yn ffactor allweddol sydd yn gwneud addysg Gymraeg yn llai hygyrch i ddysgwyr ar draws Cymru ac yn eu rhwystro rhag parhau â'u haddysg Gymraeg. Mae angen craffu ar y gwahaniaethau hyn yn y tymor byr a sicrhau mesurau sydd yn sicrhau tegwch ar draws siroedd a rhanbarthau. Yn y tymor canol a hir, mae angen newid pellgyrhaeddol i'r mesur hwn os ydym am i addysg Gymraeg fod yn hygyrch i bob teulu yng Nghymru. Yr ydym wedi cael addewidion o adolygiadau gan weinidogion dros y blynyddoedd ond yn parhau heb weld unrhyw newid. Mae hyn yn niweidiol i unrhyw ddatblygiad pellach ac yn tynnu'r gwynt o hwyliau ysgolion sydd yn gwneud ymdrechion gwirioneddol i ymateb i anghenion dysgwyr sydd am barhau mewn addysg ôl orfodol. Dyma'r lle y daw ein gweithlu dwyieithog ni.

4.5 **Mesurau, codau a pholisïau presennol**

Dros y blynyddoedd diweddar, wrth ymateb i alwadau gan rieni ac ymateb i ymgynghoriadau, yr ydym wedi dod yn fwy ymwybodol o agweddau mewn mesurau, codau a pholisïau cyfredol sydd wedi rhwystro twf addysg Gymraeg mewn rhai rhannau o Gymru ac felly wrth ystyried y cyfnod cyn y bil ac wrth symud ymlaen ar gyfer y dyfodol, rhaid ystyried yn ofalus yr effaith y caiff y canlynol ar dwf addysg Gymraeg a sut y gall Llywodraeth Cymru a llywodraeth leol liniaru effeithiau negyddol ar ddatblygiad addysg Gymraeg yn y tymor byr.

Codau a pholisïau sydd wedi rhwystro

Cod Trefniadaeth ysgolion - fel nodwyd, rhaid ymgynghori ar yr effaith ar y Gymraeg mewn cynlluniau i agor ysgolion newydd.

Gweithredu cymal 3.5 [Y cod derbyn i ysgolion](#) gan awdurdodau lleol Noda'r cymal fel a ganlyn

3.5 Mae'r nifer derbyn yn adlewyrchu gallu'r ysgol i ddarparu ar gyfer disgyblion ac ni ddylid mynd yn uwch na hyn. Fodd bynnag, gall fod yn rhesymol i'r awdurdod derbyn ystyried arfer disgresiwn, mewn amgylchiadau eithriadol, i dderbyn mwy o ddisgyblion na'r nifer derbyn. Gallai achosion o'r fath gynnwys:

- Lle mae nifer fawr o leoedd gwag ar draws y grwpiau blwyddyn yn yr ysgol, fel y gellir darparu ar gyfer y disgybl heb amharu ar dderbyniadau'r dyfodol os bydd y cynnydd yn y lleoedd a lenwir yn parhau.
- Os bydd prinder dros dro o fath penodol o ddarpariaeth mewn ardal, er enghraifft addysg Gymraeg, tra bod darpariaeth ychwanegol yn cael ei sefydlu.

Yn ddiweddar y mae rhai Awdurdodau Lleol wedi methu â defnyddio cymal sydd ar gael iddynt pan nad yw darpariaeth yn ddigonol mewn ysgol a phan mae mwy o blant wedi gwneud cais i'r ysgol honno a chynlluniau i ymestyn y ddarpariaeth yn yr arfaeth.

4.6 Gorddibyniaeth ar fesur neu ymateb i'r galw:

Nodwyd eisoes bod ysbryd y cynlluniau hyn yn amlwg iawn o blaid symbylu'r galw am addysg Gymraeg. Pan mae hyn yn digwydd y mae awdurdodau lleol wedi gweld twf, rhai yn arwyddocaol. Mae angen cynorthwyo'r siroedd hynny lle nad yw hyn yn arferol gan roi iddynt yr hyder yn eu cynllunio.